

УДК: 633. 2. 031: 631.

ДИНАМІКА ГУСТОТИ СТОЯННЯ ПАГОНІВ ЛЯДВЕНЦЮ РОГАТОГО ТА ТИМОФІЇВКИ ЛУЧНОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКУ СІВБИ

Оліфірович В.О., кандидат с.-г. наук

e-mail: buksaes@meta.ua

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

Постановка проблеми. Значні зміни кліматичних умов потребують певної корекції в технології вирощування багаторічних трав на схилі землях. При тривалих періодах без дощу, зазвичай після 10 днів, встановлюється стійкий режим високої температури і низької відносної вологості, в результаті чого вичерпуються запаси вологи у ґрунті і створюються несприятливі умови для нормального розвитку рослин. При цьому вірогідність тривалого періоду без дощів у Чернівецькій області у квітні не перевищує 5%, травні – 35%, червні – 10%, липні – 25%, серпні – 30%, вересні – 40%. За існуючими на сьогодні рекомендаціями багаторічні трави можна висівати з ранньої весни до середини серпня. Але високі температури протягом червня-серпня впродовж останніх років спричиняють дуже швидке пересипання верхнього шару ґрунту і загрожують загибеллю сходів. Занадто пізній літній посів може загрозувати значною, і інколи і повною загибеллю молодих рослин бобових трав у зимовий період. Тому доцільно вивчити різні строки сівби багаторічних трав в умовах зміни клімату.

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводилися у Буковинській державній сільськогосподарській дослідній станції НААН, яка розміщена в лісостеповій природно-географічній зоні Чернівецької області. За температурними показниками цю зону можна назвати теплою. Сума активних температур за період з середньою добовою температурою повітря понад 10 °С становить 2600-2700 °С, а тривалість цього періоду – 165-180 днів. Період з температурою понад 15 °С триває 115 днів. Весняні приморозки закінчуються в середньому в третій декаді квітня, перші осінні починаються в другій декаді жовтня; тривалість безморозного періоду – 165-180 днів. Але за останнє п'ятдесятиліття у Лісостеповій зоні Чернівецької області відбувалося постійне зростання середніх річних температур повітря. Особливо сильне зростання почалося з 1990 рр., коли середньорічна температура повітря перевищувала 9 °С.

За вологозабезпеченням лісостепова зона ділиться на дві підзони: помірно вологу, де сума опадів за період з температурою вище 10 °С становить 350-375 мм, за рік – 500-575 мм; вологу, де сума опадів за період з температурою вище 10 °С становить 425-450 мм, за рік – 575-660 мм.

Відповідно, гідротермічний коефіцієнт (ГТК) в помірно зволоженій підзоні дорівнює 1,2-1,3, а в зволоженій – 1,3-1,5.

Значна кількість опадів припадає на теплий період року. В цей час часто бувають зливи, які викликають на схилах та на незахищених агрофонах водну ерозію ґрунту. Ерозійні процеси проявляються і в зимово-весняні періоди під час інтенсивного танення снігу. Тому заходам протиерозійного характеру варто приділяти особливу увагу. Найбільш ефективним способом захисту ґрунту від ерозії є вирощування багаторічних трав.

Досліди з багаторічними травами проводилися на схилі південно-західної експозиції крутизною 5-7°. Ґрунт дослідних ділянок – сірий лісовий важкосуглинковий середньозмитий. У польовому досліді вивчалися такі варіанти: 1. Ранньовесняна сівба під покрив вівса на зелений корм; 2. Літня сівба після вівса на зелений корм; 3. Літня сівба після вівса на зерно; 4. Осіння сівба після вівса на зерно + сидерат гірчиці білої. Повторність у часі для дослідів становила три роки. Тобто дослід закладали у 2012, 2013 та 2014 роках.

Відомо, що лядвенець рогатий та тимофіївка лучна належать до довгорічних трав. Тому при вдалому створенні лядвенецево-тимофіївкового травостою щільність пагонів бобового та злакового компонентів в перші три роки використання мало змінювалася. Так, на контролі (ранньовесняна сівба) густина лядвенцю рогатого у першому укосі першого року використання становила 628 пагонів/м², а у першому укосі третього року використання – 645 пагонів/м² (табл.).

Таблиця

Динаміка щільності бобово-злакового травостою залежно від строку сівби (середнє за 2013-2017 рр. закладок 2012–2014 рр.)

Строк сівби	Культура	Пагонів на 1 м ²					
		1-й рік вико- ристання		2-й рік вико- ристання		3-й рік вико- ристання	
		1-й укос	2-й укос	1-й укос	2-й укос	1-й укос	2-й укос
Ранньовесняна під покрив вівса на зелений корм	Лядвенець рогатий	628	451	688	373	645	347
	Тимофіївка лучна	334	222	368	170	341	111
Літня після вівса на зелений корм	Лядвенець рогатий	475	297	532	299	512	265
	Тимофіївка лучна	271	125	330	157	337	151
Літня після вівса на зерно	Лядвенець рогатий	352	219	411	225	388	221
	Тимофіївка лучна	293	133	307	147	312	146
Осіння після вівса на зерно + сидерат гірчиці білої	Лядвенець рогатий	261	143	283	153	273	122
	Тимофіївка лучна	195	92	261	130	226	129

А найбільш густий травостій на цьому варіанті формувався у першому укосі на третій рік життя трав: сумарна щільність пагонів становила 1056 шт./м², у тому числі щільність пагонів лядвенцю рогатого становила 688 шт./м², тимофіївки лучної – 368 шт./м². Найнижчу сумарну щільністю травостою зафіксовано на варіанті із осінньою сівбою багаторічних трав після вівса на зерно. На третій рік використання (четвертий рік життя) травостою перед збиранням другого укосу, незалежно від варіанта досліджу, зафіксовано зниження густоти пагонів сіяних трав.

Висновки. Доведена перевага ранньовесняної строку сівби (проводився на самому початку весняних польових робіт), який забезпечував дружні сходи багаторічних трав у всі роки проведення досліджень. Травостій, створений ранньовесняною сівбою, характеризувався оптимальними умовами для росту і розвитку бобового компонент (густина пагонів лядвенцю рогатого становила 628-688 шт./м² у першому та 347-451 шт./м² – у другому укосі), а також найвищою сумарною щільністю пагонів бобового та злакового компонентів.